

כליל, לא כל שכן ששחיטה שלא לשמה תפסול בה!

ואם תפרוך, מה לחטאת, שכן יש בה מצד אחר חומרא שאין בעולה, שחטאת מכפרת ואילו עולה אינה מכפרת –

פסח יוכיח, שאינו מכפר, ובכל זאת שחיטה שלא לשמה פוסלת בו.

ואם תטען על כך: מה לפסח, שכן זמנו קבוע, ואי אפשר להוכיח ממנו לפסול עולה, שאין זמנה קבוע –

חטאת תוכיח, שאין זמנה קבוע ובכל זאת שלא לשמה פוסל בה.

וחזר הדין, לא ראי זה כראי זה, ולא ראי זה כראי זה. הצד השווה שבהן שהן קדשים, ושחטן שלא לשמן פסול. אף אני אביא עולה, שהיא קדשים, ושחטה שלא לשמה פסולה!⁽⁷⁾

ומקשינן: מה להצד השווה שבהן, שיש בהן צד כרת, שהמבטל מצות קרבן פסח חייב כרת, וחטאת באה על שגגת כרת, תאמר בעולה, שאין בה צד כרת?

ומתריצין: בן עזאי צד כרת לא פרוך, משום יג-א שהכרת אינו שוה בפסח ובחטאת, כי בפסח חיוב הכרת הוא על ביטול המצוה של הבאת קרבן פסח, ואילו בחטאת אין חיוב כרת על אי הבאת קרבן חטאת, אלא שקרבן חטאת בא לכפר על חטא שיש בו שגגת – כרת.

ומקשינן: אם בן עזאי סובר שאין לפרוך "מה להצד השווה של חטאת ופסח שכן יש בהם צד כרת" משום שאין צד הכרת שוה בהם, אם כן יקשה לך, למה אינו פוסל אשם ששחטו שלא לשמו, והרי אשם נמי ליתוי מבנין אב מפסח ומחטאת, שהרי אי אפשר לפרוך מה לפסח וחטאת שכן יש בהם צד כרת?

"זקן" ולא "זקנים"? להשמיענו דכולהו, בחדא (שיטתא) שעתא הוּו קיימי, שישבו בישיבה אחת והחליטו על כך כאחד.^(א6)

שנינו במשנה: לא הוסיף בן עזאי אלא העולה.

אמר רב הונא: מאי טעמא דבן עזאי? משום שנאמר "עולה הוא אשה ריח ניחוח לה", ודרשינן "היא" – לשמה כשרה, שלא לשמה פסולה!

ומקשינן: אם כן, אשם נמי כתיב ביה "הוא", ונדרוש מכך שאם עשאו שלא לשמו פסול?

ומתריצין: ההוא "הוא", לאחור הקטרת אימורים הוא דכתיב. שאז לא חל בו פסול, כי אפילו אם לא יקטיר אימוריו כלל, גם יהיה הקרבן כשר.

ופרכינן: האני "הוא" שנאמר בעולה, נמי, לאחור הקטרת אימורים הוא דכתיב, וכיצד למדו ממנו לפסול?

ומתריצין: תרי "הוא" כתיב בעולה, ומה "הוא" השני דרשו שאם אינו ענין לאחור הקטרת אימורים תנדה ענין לפניהם, לפסול את העבודות שנעשו בעולה שלא לשמה.

ועדיין מקשינן: גבי אשם נמי תרי "הוא" כתיבי, ולמה לא דרשו את ה"הוא" השני כמו בעולה, שבא ללמד ב"אם-אינר-ענין" שאשם שנשחט שלא לשמו פסול?

אלא, אין הדרשא מיתור "הוא" השני שנאמר לאחור הקטרת אימורים ובן עזאי בקל וחומר מחטאת מיייתי לה לפסול עולה שנשחטה שלא לשמה, וכך למד:

ומה חטאת, שיש בה קולא, שאינה מוקטרת כליל על המזבח, אם שחטה שלא לשמה הרי היא פסולה.

עולה, שהיא חמורה הימנה בכך שהיא מוקטרת

[וראה במשנה אחרונה ידיים פ"ד, ולעיל יא ב הערה 6].

7. בספר חמדת דניאל דן, מה הדין לפי בן עזאי במנחות כהנים וכהן משיח שאינן נאכלות, האם דינם להפסל כעולה שאינה נאכלת, או שכל דבריו דוקא בזבחים. וכתב שדין זה תלוי בטעמי הגמרא לדברי בן עזאי, שאם דרשינן מ"עולה הוא", הרי מנחות לא יפסלו, אך אם מקורו מקל וחומר מחטאת שאינה כליל ונפסלת, נמצא שגם מנחות יפסלו. ולמסקנא ד"גמרא גמיר לה" נשאר בצריך עיון.

אלא בטעות, אבל בשאר הדיחויים הקרבן עצמו נדחה, ופשוט יותר שחל בו דיחוי לעולם. וביאר ממבואר בפשטות לעיל בתוס' [ד"ה הכא].

א6. כך פירש רש"י, וביאר מו"ר הגראי"ל שכוונתו לפרש שהיתה דעת כלם שווה ולא היה מיעוט חולק בישיבה זו, ונפקא מינה למה ששינונו בעדיות [פ"א מ"ה] שאם יש חולקין, יתכן לומר רואה אני את דברי המועטין. אך על הלכה זו אי אפשר לחלוק. ובהכרח שרבנן החולקים בזה סברו שלא היה כן

מתניתין

הפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן, או קיבל או הלך או זרק את דמן שלא לשמן, או שחישב באחת העבודות ל?עשותן לשמן והוסיף באותה עבודה עצמה⁽¹⁾ מחשבת שלא לשמן, או שבתחילה חישב שלא לשמן ואחר כך הוסיף באותה עבודה מחשבת לשמן הרי הם פסולים!

כיצד היא מחשבת לשמן ושלא לשמן באותה עבודה? כגון שחישב תחילה ששחט לשם פסח והוסיף לחשוב לשם שלמים. וכיצד הוא מחשבת שלא לשמן ולשמן, כגון שחישב תחילה לשם שלמים והוסיף מחשבה לשם פסח.

ומחשבת שלא לשמה פוסלת בכל ארבעת העבודות, שהזבח נפסל בארבעה דברים – בשחיטה, ובקבול הדם, ובהילוך הדם ובזריקה של הדם.^(1א)

ומתרגמין: בן עזאי לא למד אשם מפסח ומחטאת כי פריך פירכא אחרת: מה להצד השוה שבהן שכן ישנן בציבור כביחיד, מצינו חטאת של ציבור במועדים ובראשי חדשים, וכן קרבן פסח נחשב כקרבן ציבור כי הוא בא בכינופיא, ואינם מלמדים על אשם שהוא בא לכפר רק על היחיד ואינו שייך בציבור.

ואיבעניתי אימא: צד כרת נמו פריך ולפיכך אין ללמוד אשם מפסח וחטאת, ובן עזאי לא למד מפסח וחטאת לפסול את העולה שנשחטה שלא לשמה, אלא גמורא גמיר לה, שקיבלה בקבלה מפי ע"ב זקנים שעולה נפסלת במחשבת שלא לשמה, והיא דקאמר רב הונא שכן עזאי למד לפסול את העולה בקל וחומר מחטאת, לא אמרה אלא בכדי לחדר בה תלמידיו, שיפרכו את הקל וחומר.

וראה תוס' במנחות [מב ב] שדימו דין לשמה ושלא לשמה בציצית, ובקובץ שיעורים [ח"ב כב] הביא שהגר"ח תמה שרק בקדשים מחשבה שלא לשמה פוסלת אף במקום שיש גם מחשבה לשמה, אבל בציצית כל הפסול רק משום חסרון לשמה, וכיון שחשב לשמה מה איכפת לן שחשב גם שלא לשמה, ולהנ"ל הדמיון ברור, שהפסול הוא משום שהיא מחשבה לדבר מחדש של "לשמה ושלא לשמה".

וכעין זה נקט הגר"ג אירלשטיין [בראש ספר שלמי יוסף] שהוכחח תוס' היא, שאילו מחשבת לשמה ושלא לשמה מועילה להחיל לשמה, בהכרח שהיא מחשבה נכונה ואינה פוסלת בקדשים, והיינו שהיא מחשבה אחת מחדשת ומורכבת, ואינה כמחשבה לשם שני דברים. אולם מו"ר הגרא"ל טען שמחשבה כזאת דינה כמחשב לקרבן שבורה מליבו ואינה חמורה מלשם חולין שאינו פוסל, ויתכן שאינה נחשבת כלל כמחשבה, והקרן כשר ועולה לשם חובה, ובהכרח צריך לבאר שמחשב לשני דברים. [וגם הגר"ח נקט שחישב לשני דברים, והפסול משום חלק מחשבתו שלא לשמו, וראה לעיל ב ב הערה 10].

1א. הרמב"ם [פ"ג מפסדהמ"ק ה"א] נקט דין לשמן ושלא לשמן גם בשאר הקרבנות שכשרין ואין מציין, וכתב הכסף משנה שמקורו ממשנתנו ששנו דין זה לענין פסול בפסח וחטאת, והוא הדין שמעכב בעולה ושלמים שלא יעלו לשם חובה. וכן ביאר בקרית ספר, וראה עוד בקרן אורה.

והמקור ברין [ח"ב מא] תמה מה הראיה ממחשבה לפסול למחשבה המעכבת שלא ירצה, ולכן כתב שמקור דברי הרמב"ם הם מהמשנה להלן [סד ב] ששינוי בה שעולת העוף שמיצה דמה לשמה ושלא לשמה כשרה ולא עלתה לבעלים לשם חובה. [וכ"ה בחזון יחזקאל טוטה ב, ז בהערה. ועיי מנחת אברהם זבחים ח"ב רעה].

ולענין לשמו ושלא לשמו בשינוי בעלים כתב הקרן אורה

1. בפסחים [נט ב] בעי רב פפא אם כונת המשנה שחשב שתי המחשבות דוקא בשתי עבודות נפרדות או אפילו בעבודה אחת. ורש"י כאן פירש שחישב בעבודה אחת לשמו ושלא לשמו, כמו שהוכיחה הגמרא שם, שאילו מדובר בשתי עבודות היינו מה ששינוי ברישא שאם קיבל או זרק שלא לשמו פוסל וראה בשטמ"ק לעיל [ב ב אות א].

וכן דקדק בליקוטי הלכות [פסחים עמ' ג] מלשון הרמב"ם [פ"ג מפסדהמ"ק ה"א] שפסק להלכה שאף אם חשב שתייהן בעבודה אחת הקרבן נפסל, שהרי נקט במחשבת שינוי השם "שישחטנו לשם עולה ושלמים". וכן מוכח מדברי הרמב"ם בהל' תמורה [פ"ב ה"ד], אך במרכבת המשנה כתב שהרמב"ם לא פירש מתי חישב את שתי המחשבות.

ובקרן אורה תמה מנין ידע התנא שגם לשמו ושלא לשמו פוסל, וכתב ססברא היא כשם שלא לשמו פוסל אף שסתמא לשמו, כך גם בלשמה ושלא לשמה. וביאור דבריו, שאילו מחשבת שלא לשמה עוקרת את הלשמה, היינו רק בחושב רק שלא לשמה, אבל כשחושב גם לשמה לא יפסול, אך אם מחשבת שלא לשמה אינה עוקרת את הלשמה, אלא חלה ופוסלת אף כשסתמא לשמה, נמצא שאף כשחשב לשמה ושלא לשמה תועיל לפסול.

אמנם הרמב"ם דקדק וכתב "כגון שהיה עולה ושחטנו לשם עולה ושלמים או לשם שלמים ולשם עולה". והיינו, משום שאם נמלך וחשב לשם דבר אחר חל הראשון, ואף שחושב אחריו שלא לשמה אינו פוסל, ולכן נקט באופן שמחשבת עולה ראשונה שחשב לשם "עולה ושלמים". כי גרר הפסול במחשבה זו אינו משום שנוספה בה גם מחשבה שלא לשמו, ורק היא הפוסלת, אלא שהיא מחשבה מחדשת של שלא לשמה, שמחשב לשם קרבן מחדש של "עולה ושלמים" וגם חלק הלשמה שבה פוסל. ולכן הביא הרמב"ם מחשבה זו בין כללי המחשבות ולא בפרטי הדינים להלן, כי היא מחשבת פסול מחדשת.

ומרחיקו מהמזבח⁽⁴⁾.

גמרא

שנינו במשנה שקבלת הדם שלא לשמה בפסח ובחטאת פוסלת את הקרבן.

ותמהינן: **וקבלה הנעשית שלא לשמה מי פסלה?** **והתניא:** נאמר בקרבן עולה [ויקרא א ה] "ושחט את בן הבקר לפני ה' והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם", ודרשינן "והקריבו" – **זו קבלת הדם בכלי.**

אתה אומר זו קבלת הדם, או אינו אלא זריקה, ש"והקריבו" משמעותו להקריב את הדם אל המזבח על ידי זריקתו עליו, ועדין אין לנו מקור שצריך לקבל את הדם בכלי?⁽⁵⁾

רבי שמעון מכשיר אם חישב מחשבת שלא לשמו **בהילוך**⁽²⁾, משום שהיה **רבי שמעון אומר – אי אפשר שיעשה הזבח שלא בשחיטה או שלא בקבלה או שלא בזריקה, אבל אפשר לעשות את הזבח כהלכתו בלא הילוך כלל, כגון אם שוחט את הקרבן בצד המזבח, וזורק את הדם עליו בלא שיצטרך להוליכו, לפיכך אם חשב בשעת הילוך שלא לשמו אינה נחשבת כמחשבה בעת העבודה כדי לפסול את הקרבן**⁽³⁾.

רבי אלעזר ברבי שמעון חולק על רבי שמעון אביו ואומר: **המהלך במקום שהוא צריך להלך, מחשבה שחישב באותה הליכה שלא לשמה פוסלת.** ואם הילך במקום שאינו צריך להלך – **אין מחשבה פוסלת בשעת אותה הליכה!** ובגמרא מתבאר שהילוך שאינו צריך הוא כשמוליכו מן המזבח והלאה כלפי הצד החיצוני של העזרה,

שאינן בכך כדי לגרום שלא יחול בה פסול מחשבה בזבח, וראה **שטמ"ק** לקמן [נד ב] שכתב "רבנן עבדי אפשר כאי אפשר". וכן נקט **הרמב"ם** בפירושו משנתנו, וראה **קריית ספר** [ספי"ג ממעה"ק] שכתב שרובן היו קבלה דפוסל בה מחשבה בקיבל כל דמו אף יותר מכדי זריקה, והיינו שאף אם אינה מעכבת ואפשר לבטלה, עדיין יש עליה שם עבודה לגבי פסולי מחשבה אך דעת **רש"י** להלן [נד ב ד"ה והא] שרבנן נחלקו בעצם סברת רבי שמעון, וסברו שאף עבודת הולכה אי אפשר לבטלה, וכן משמע מדברי **הרמב"ם** [פ"א מפסוהמ"ק הכ"ג] שכתב הולכה שלא ברגל אינה הולכה, לפיכך כהן שקיבל ועמד במקומו וזרק נפסל הזבח. וכבר הבאנו לעיל [ד א] הערה [8] שרש"י [בדף ט"ו. ד"ה ובהולכה] נקט שרבנן אפשר לבטל את ההולכה, וביאר **החק נתן** ששיטת רש"י שהשוחט קרוב למזבח יכול לבטלה, והשוחט רחוק אינו יכול לבטלה. [וראה להלן יד א הערה 3, יד ב הערה 2].

ובאבן האזל כתב ליישב לפי זה את סתירת דברי הרמב"ם, והיינו שאין כוונת הרמב"ם בפירוש המשנה לפרש שאפשר לבטל את ההולכה לגמרי מצד הדין, אלא מצד המציאות שיכול לשחוט קרוב. ובכך גופא סברו רבנן שאף על פי שיכול לבטלה, נחשבת עבודה המעכבת ופסולה. ולכן פסק לפסול.

4. במשנה אין הכרח שת"ק חולק על רבי אליעזר, וכן דעת **רש"י** [טו ב]. אך **הרמב"ם** [פי"ג מפסוהמ"ק ה"ט] כתב "המהלך במקום שאינו צריך להלך הרי זה הולכה והמחשבה פוסלת בה" ובהערות לגמרא נרחיב בזה.

5. **רש"י** [בד"ה אתה] כתב שאף על גב שהקרבן לשון הולכה היא, כיון שיש אופנים שאין הולכה כלל כגון בשוחט בצד

לעיל [ד א] שלא מצא דין זה מפורש, ובשפת אמת בפסחים [סב א] כתב שמדברי הגמרא שם [לגבי שחיטת פסח לאוכליו ושלא לאוכליו] משמע שאף באופן זה פוסל, אך מדברי הרמב"ם [שם] דדקדק שאינו פוסל. כי לגבי שינוי בעלים כתב רק "ששחט הזבח שלא לשם בעליו" ולא הזכיר את האופן של לשמו ושלא לשמו. וכן דקדק **בתפארת יעקב** על משנתנו שפירטה "כיצד לשמן ושלא לשמן" רק בשינוי השם, וראה עוד **בזבח תודה וחירושי הגר"ש ריוובסקי** [פסחים עמ' קע אות קעה].

2. **בפנים מאירות** כתב שגם רבי שמעון דורש את הדרשא [בדף ד א] שנאמרה קבלה בלשון הולכה למדנו שהולכה לא תפקה מכלל קבלה, ולפיכך נקט שרבי שמעון אינו חולק במחשבת שלא לשמה בהולכה, אלא לגבי לפסול בפסח וחטאת, אבל מודה הוא שאם חשב בהולכה בשאר הקרבנות אינן עולין לשם חובה, והיינו שלכתחילה צריך לחשב לשמה בולכה כי היא נחשבת עבודה, רק "לא חשיבא למפסל" כלשון רש"י.

אולם **בטהרת הקודש** כתב שהגמרא לעיל דקדקה ללמוד מ"והקריבו" האמור לענין פסול זרות, ולא מ"המקריב את דם השלמים" האמור בקבלה לשמה, ואין הולכה בכלל קבלה אלא לענין פסול זרות, ואינה נחשבת עבודה לענין מחשבת שלא לשמה, ולפיכך אינה מעכבת כלל כשחשב לשינוי קדש בהולכה לפי רבי שמעון. וכן הזכיר **בעלת שלמה** מדברי תוס' במנחות [ב ב ד"ה שחיטה] שרבי שמעון אין הולכה נחשבת עבודה אף לענין עיכוב במחשבת שלא לשמה, ועולה לשם חובה. וראה הערה הבאה.

3. מדברי **תוס'** [ד"ה אתה] משמע שרבנן מודים לרבי שמעון בעצם הסברא שעבודת הולכה אפשר לבטלה, אלא שדעתם

המשוחים אשר מלא ידם לכהן. מה להלן בכהן כשר ובכלי שרת כי "מלא ידם" משמעותו לבישת בגדי כהונה, אף כאן בכהן כשר ובכלי שרת!

אמר רבי טרפון: אקפח את בניי [לשון שבועה], אם לא שמעתי שיש הפרש בין קבלה לזריקה, ואין לי לפרש מהו אותו הבדל.

אמר רבי עקיבא: אני אפרש את ההפרש ביניהם – קבלה לא עשה בה הכתוב מחשבה כמעשה, ואילו זריקה עשה בה הכתוב מחשבה כמעשה. והיינו, שמחשבת שלא לשמה או חוץ לזמנו פוסלת רק בזריקה ולא בקבלה.

וכן יש הבדלים נוספים ביניהם: אם שחט קרבן בחוץ ולאחר מכן קבלו את דם הקרבן בחוץ, אינו חייב כרת על עבודת הקבלה בחוץ. שהחייב האמור

כשהוא אומר בהמשך הפסוק "וזרקו את הדם המזבח סביב" הרי זריקה אמור, היא מה אני מקיים "והקריבו"? – זו קבלת הדם שצריכה להעשות בכלי⁽⁶⁾.

והמשך הפסוק "בני אהרן הכהנים" בא ללמד שתהא קבלת הדם נעשית בכהן כשר, ובכלי שרת, דהיינו: בזמן שהכהן לבוש בגדי כהונה, כמו שדרשו לקמן [יח, א] "הכהנים" – כשהם בכיהונם, בשעה שהם לבושים בבגדי כהונה!

אמר רבי עקיבא: אין משמעותה של תיבת "הכהנים" לומר שהם בכיהונם עם בגדי הכהונה. אלא, מניין לקבלה שלא תהא אלא בכהן כשר ובכלי שרת [בבגדי כהונה]? נאמר כאן – בעבודת קבלה – בני אהרן, ונאמר להלן [במדבר ג, ג] על אלעזר ואיתמר, "אלה שמות בני אהרן הכהנים

6. רש"י פירש שהנידון הוא אם קבלה צריך לעשותה בכלי, או שרק עד זמן אהל מועד היתה נעשית בכלי, כמו שנאמר ויקח משה חצי הדם וישם באגנות, ומאהל מועד ואילך אין צריך כלי. ותמה הגרי"ז הרי להלן [צו ב] ילפינן מ"וישם באגנות" שקבלה נעשית בכלי. ותיריך שלהלן למדו שצריך כלי שרת לקדש הדם, וכאן למדו שקבלה היא עבודה, והיינו שמ"הוקריבו" דרשינן שגם אחר אהל מועד נמשך דין קבלה בכלי כמו שמצינו באגנות, וראה בשטמ"ק להלן [מו. אות כט] שדרש מקרא אחר שקבלה נעשית בכלי שרת.

ולכאורה תמוה שהרי את חצי הדם שקיבל משה באגנות זרק על העם, ואילו חציו האחר של הדם נתן על המזבח, ולא נתנו בכלי קודם, ואין נלמד ממנו שצריך כלי לקבלת דם קרבן [ראה רש"י ורמב"ן שמות כד ו], ואמנם בתרגומים שם תרגמו נתן על העם – זרק על המזבח לכפר על העם.

ועדיין צריך להוסיף, שהרי רש"י כתב שהלימוד הוא שצריך כלי בקבלה גם אחר אהל מועד, ולכאורה משמע שאת עצם דין עבודת קבלה ידענו, והנידון הוא רק אם צריך כלי [ולא כטהרת הקודש לעיל], ותמוה שהרי אין הוכחה מ"הוקריבו" דהיינו דוקא בכלי, ובהכרח שכל מקור דין זה נלמד מהאגנות, ובגמרא נדרש רק מ"הוקריבו".

ובמנחת אברהם ביאר על פי דברי הגרי"ז שדקדק מהרמב"ם [פי"ג מפסוה"מ ה"ד] שכתב שאין בעוף קבלה והולכה, אף שמוליכו למזבח, כי מאחר שאין קבלת דמו בכלי שרת אין בו הולכה, ונמצא שעצם הכתוב "הוקריבו" דהיינו הולכה, מוכיח שקבלת הדם היתה בכלי שרת [ולפי זה מיושבת קושיית תוס', ע"ש בהערות. וראה עוד להלן טו א הערה 10]

ועדיין תמוה, מה נפקא מינה אם קבלה טעונה כלי או לא לגבי הנידון בסוגיין, והרי כיון שידוע לנו שקבלה נחשבת עבודה – מחשבה פוסלת בה. ובהכרח שרש"י דקדק מלשון הגמרא "וקבלה מי פסלה" שאין הגמרא דנה אם יש עבודת

המזבח, לפיכך לא נכתבה כלל, וביארו שהכתוב מדובר בקבלה. וכונתו שלשון הקרבה משמעותו הן הקרבה על המזבח, והן הקרבה אל המזבח, ונכתבה קבלה בלשון זו שכוללת גם הקרבה אל המזבח בהולכה. וראה רש"י ורמב"ן בויקרא [א,ה] שנחלקו אם הוקריבו מלשון קריבה למזבח או מלשון קרבן.

אמנם לכאורה רש"י סותר דברי עצמו, שהרי לעיל [ד א ד"ה הוקריבו] נקט שאי אפשר להעמיד את הפסוק בהולכה משום ש"הוקריבו" נכתב מיד אחר שחיטה, וקבלה היא העבודה הראשונה שאחר שחיטה, והביאורו תוס' כאן [ד"ה אתה], והקשו עליו אם כן כיצד אמרו כאן "או אינו אלא זריקה", הרי קבלה נעשית אחר שחיטה ולא זריקה.

וביאר בטהרת הקודש שלולי לימד הפסוק על קבלה לא היתה מצוות קבלה כלל, אלא היה שוחט בצד המזבח וזורק [וראה בהערה הבאה], ולפיכך אילו "הוקריבו" אינו מלמד על קבלה נמצא שהזריקה היא העבודה הראשונה אחר שחיטה. אך לעיל לגבי הולכה הוצרך רש"י לסבא שקבלה היא עבודה ראשונה, כי לצורך הולכה צריך להקדים קבלה, ורק מפני שאינה עבודה ראשונה לא מעמידים את הפסוק בה. אבל בסוגיין בא לפרש למה לא נלמד קבלה והולכה יחד מקרא זה, וביאר משום שאפשר לבטלה, ולפיכך היא בכלל קבלה. וראה עוד בהערה הבאה ובשטמ"ק בהשמטות לדף ד [אות ה], ובהערות לתוס' כאן.

נמצא שדעת רש"י, שרק אחר שלמדו שיש מצוות קבלה מ"הוקריבו", למדו שגם היא נעשית בכלי אף שמתקיימת אחר אהל מועד, וכמובא בסמוך. אבל אילו לא ילפינן לקבלה היתה הזריקה נעשית מגוף הבהמה כעולת העוף [דהיינו באופן שהיה שוחט בצד המזבח] אך תוס' נחלקו בכך וסבירי שאף אילו לא למדו עבודת קבלה מ"הוקריבו", היה צריך לקבל בכלי לצורך הזריקה, ולכן הקשו איך שייך להעמיד את הפסוק בזריקה, והרי הקבלה קודמת לה אחר השחיטה.

וכעת הבינה הגמרא מדברי הברייתא שרבי עקיבא ורבי טרפון סברו שמחשבות שלא לשמה וחוץ לזמנו אינן פוסלות אם חישבם בשעת עבודת הקבלה, ואם כן תמוה, איך שנינו במשנה בסתמא שקבלה שלא לשמה פוסלת?

אמר רבא: לא קשיא מהאמור בברייתא על משנתנו, כי כאן, בברייתא, מדובר במחשבת פיגול של חוץ לזמנו, שאינה פוסלת אלא אם חשבה בשעת זריקה ולא בשעת קבלה. ואילו כאן, במשנה, מדובר במחשבת שלא לשמה, שפוסלת בכל העבודות, ואפילו בקבלה⁽¹⁰⁾.

דיקא נמי שהמשנה עוסקת במחשבת שלא לשמה ולא במחשבת פיגול, דקתני "שהזבח נפסל

בתורה הוא רק על השוחט בחוץ ולא על המקבל את הדם, ואילו אם זרקו את הדם בחוץ הרי הוא ענוש כרת, כי נאמר בשחוטאי חוץ "דם יחשב" ללמד שגם הזורק את הדם בחוץ חייב כרת⁽⁷⁾.

וחילוק נוסף: אם קבלוהו פסולים כגון זרים או כהנים שתויי יין⁽⁸⁾ אין חייבין עליו מיתה, ואילו אם זרקוהו פסולין חייבין עליו מיתה.

אמר לו רבי טרפון לרבי עקיבא: העבודה [לשון שבועה] שלא הטית ימין ושמאל אלא כוונת לאמת בפירושך. אני שמעתי, ואין לי לפרש את מה ששמעתי, ואילו אתה דורש מאלו ומסכים לשמועה ששמעתי⁽⁹⁾. בלשון הזה אמר לו רבי טרפון לרבי עקיבא: עקיבא – כל הפורש ממך כפורש מחייו!

וראה בכסף משנה [פ"ט מביאת מקדש ה"י] שגם הרמב"ם לא נקט את כל המנויים במשנה משום שאין כוונת המשנה למנות את כולם, אלא הכלל הוא שאין חייבין מיתה אלא על עבודה תמה, ויתכן שזהו גם טעמו של רש"י שנקט שגם שתויי יין ופרועי ראש פטורים ממיטה.

אולם יתכן לפרש שכוונת רש"י "והדומין להם" היא לשאינו רחוק יו"ר השנוי במשנה להלן, וכמו שפירש שם במשנה שנלמד בגזירה שזה ממחוסר בגדים שחייב מיתה כמו שלמד לגבי חילול, ולכן נקט דוקא שתויי יין, שגם דינם נלמד [להלן יח א] בגזירה שזה ממחוסר בגדים.

ובטעם הפטור ממיטה על עבודה שאינה תמה, נראה לומר שאינו מדיני הפסולין שחייבין דוקא בעבודה תמה, שאם כן אין זה קולא בקבלה יותר מזריקה, אלא בהכרח הוא מדיני העבודה, שעבודה שאינה תמה אינה עבודה חשובה ואין בה חיוב מיתה לפסולים. וכן משמע להלן במשנה [ק"ב ב] שנינו היוצק והבולל ומקבל דמים אין חייבין עליהן, דהיינו שאין אלו עבודות חשובות, ואף שקבלה עבודה היא והשאר אינן עבודות, לענין חיוב פסולין כל אלו אינן עבודות המחייבות.

9. רש"י פירש אתה דורש "מאילך ומסכים למה ששמעתי", אך בתורת כהנים [דיבורא נדבבה פ"ב ה"ה] שנינו "אמר לו רבי עקיבא הרשיני לומר לפניך מה שלימדתי".

10. בביאור דברי רבא מצינו שלשה מהלכים:

תוס' בסוגיין [ד"ה דיקא] נקטו שלפי ההוא אמינא עתה אין מחשבת פיגול חלה אפילו בעת מעשה הקבלה, ולכן דייק התנא לומר "נפסל", אך למסקנא מחשבת פיגול חלה בעת הקבלה כשחושב בה על מנת לזרוק חוץ לזמנו. ורק המחשב בשחיטה על מנת לקבל חוץ לזמנו אינו מפגל, ואין דיוק מלשון המשנה.

תוס' לעיל [י א, המשך ט ב ד"ה מחשבין] ביארו שרבא מעמיד את המשנה ואת הברייתא במחשב מתחילת עבודה

קבלה, כי מצינו במשנה שרבי שמעון מכשיר כשחישב בהולכה אף שהיא עבודה [ראה הערה 2] ובהכרח ש"הקריבו" מלמד שהיא עבודה בכלי שמעבב בה מחשבה.

7. רש"י פירש שרק בשחיטה זוריקה נאמר חיוב כרת בקרא אך על קבלה לא נאמר כן, וכמובאר להלן [קז א] ותמהו **תוס'** [קז ב ד"ה להכין] שהרי להלן [קטו ב] דרשינן לענין כרת כמו לענין פסולין דבעינן עבודה תמה שאין אחריה עבודה ולמה צריך לומר קרא בזריקה ולא בקבלה כדי למעט קבלה.

ותירץ הגרי"ז שמקרא דשחוטאי חוץ [בדף קז] ילפינן לחיוב על "מעשה" שחיטה שהיא ממכשירי הקרבן אף שאינה עבודה, ועל "מעשה" קבלה אין חיוב כרת כי לא נאמרה בפרשת שחוטאי חוץ, [ואינה חשובה כעשיית קרבן בחוץ] ואין זה שייך למיעוט מ"עבודה תמה" שהוא פטור מחיוב כרת על "עבודה" בחוץ. ולכן נמצא שעל עבודת קבלה בחוץ יפטר ואילו על שחיטה יתחייב, כי אף שאינה עבודה תמה, החיוב בה הוא על עצם המעשה ולא על העבודה שבה.

והנה ממה שבחר רש"י להוכיח שיש חילוק בין שחיטה לקבלה דוקא מהמיעוט בדף קז, משמע לכאורה שהפטור על "עבודה שאינה תמה" אינו משום שהיא עבודה קלה, אלא גזו"כ שאין חיוב שחוטאי חוץ אלא בעבודה תמה, ואין בכך טעם לחילוקי הדינים שבסמוך, ולכן הוכיח שקבלה קלה משחיטה בכך שאינה חשובה כעשיית קרבן בחוץ. אולם בסמוך פירש רש"י שהחילוק בין קבלה לזריקה בפסולים הוא משום שקבלה אינה עבודה תמה, ומשמע שגם הפטור על עבודה שאינה תמה הוא משום שהיא עבודה קלה, וצ"ע.

8. רש"י מנה כפסולין, את הזרים ושתויי יין ו"הדומים להם", ובפשטות כוונתו לפרועי ראש. ובמשנה להלן [ק"ב ב] שנינו שבעבודה שאינה תמה אין חייבין עליה זר טמא ומחוסר בגדים ושאינו רחוק יו"ר, ולא הוזכרו שתויי יין ופרועי ראש, ותוס' [טו ב] כתבו [בד"ה אתיא] שפרועי ראש חייבין מיתה בקבלה אף שאינה עבודה תמה, ודלא כרש"י, [ועיין בהערה שם].

לרבות שחיטה וקבלה שאם חשב בהם לאכול את הזבח חוץ לזמנו שיפסל הקרבן, תלמוד לומר "ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה" – בדברים המביאין את הקרבן לידי היתר אכילה הכתוב מדבר, והיינו כל העבודות הנחוצות להכשר הקרבן ובכללן שחיטה וקבלה⁽⁹⁾.

יכול שאני מרבה אף את העבודה⁽¹⁰⁾ של שפיכת שיריים של הדם אל יסוד המזבח⁽¹¹⁾, וכן את עבודת

בארבעה דברים" ולא קתני שהזבח מתפגל, שמע מינה שבמשנה מדובר רק בפסול שלא לשמה, ולא במחשבת פיגול.

ומקשינן: וכי מחשבת פיגול לא פסלה כשחישב בשעת קבלה? והתניא: יכול לא תהא מחשבת של פיגול – לאכול את הזבח חוץ לזמנו – מועלת [מועילה לפסול] אלא בזריקה בלבד, וכגון שחשב בשעת זריקה שאכילת הקרבן תהיה חוץ לזמנו, מנין

להמקור שמפגל בהם נלמד מ"ואם אכול יאכל", ודרשינן לכל המתירין באכילה כגון הקטרת אימורין, אך זריקה שמפורשת בתורה אין צריך בה תנאי זה, ולכן סלקא דעתך ששפיכת שיריים מפגלין בה מפני שהיא חלק מעבודת הזריקה.

ומו"ר הגרא"ל ביאר שסלקא דעתא שכל דבר הקודם בסדר הקרבן נחשב כמתיר, כשם שמפגל בהקטרת אימורין ונחשבים מתיר אף שהקרבן כשר גם אם נאבדו, ולכן היה אמינא שיפגל גם בשפיכת שיריים כיון שצריך לעשותה לכתחילה לפני ההקטרה. [וראה פרש"י להלן לט א שאם שיריים הפנימיים מעכבין אפשר לפגל בהם, ולדעת רש"י בדף קי ב היינו משום שחשובים כזריקה גמורה, אך בתוס' מגילה ו ב ד"ה מסתבר מבואר שאינם מכפרין ואינם זריקה, ומה שמפגלין הוא משום שמעכבין בקרבן, וכמבואר בערות בע"ב].

11. לכאורה תמוה איך יפסל הקרבן במחשבת פיגול אחר שכבר הוכשר בזריקה, [וכדאמרינן לקמן כ"ט ע"ש]. והגרי"ז אמר שנפקא מינה בכבשי עצרת ששפך שיירי דם הראשון על מנת לאכול להלם למח, ואין להלם נותר עד שיזרוק גם דם השני.

ועוד יש ליישב על פי דבריו לעיל, על דברי הרמב"ם [פ"ג מפסוהמ"ק הי"ב] "אימורי קדשים קלים שהעלן קודם זריקת דמים לא ירדו", וביאר שאין זה משום הכלל ש"אם עלו לא ירדו" אלא שבדיעבד מתקיימת מצוות הקטרה קודם זריקה, ולכן צריך ללמוד מקרא שאינו מפגל בהקטרת אימורין קודם זריקה.

ובאבי עזרי [פ"ד ממעה"ק הי"ז] כתב שהנידון בסוגיין הוא אם ההקטרה כשרה לגמרי, או רק משום שעלו לא ירדו, וההקטרה יכולה להפסל גם אם הקרבן כשר. [וצ"ע דהניחא אם פיגול הוא פסול בעבודה, אך אם הוא פסול בקרבן איך יפסול בהקטרה את ההקטרה].

ומו"ר הגרא"ל ביאר באופן נוסף, שחלוק דין פיגול שהתחדש בו איסור אכילה בבשר ופסול באימורין שאינו מצד הפסול שחל בכפרת הקרבן, ובאיסור ופסול זה סלקא דעתא שיחול גם אחר זריקה, כי אין האיסור בא כתוצאה מפסול הכפרה. [וגדר זה נכון גם למסקנא שאין פיגול בשפיכת שיריים].

וכן כתב דברי הגרי"ז [בפ"ד ממעה"ק] שחלוק פסול פיגול שחל בחפצא של הבשר, מפסול שלא לשמה שחל בקרבן הבשר נפסל ממילא, ונפקא מינה שפיגול אינו צריך עיבור צורה. אך ודאי שגם בפיגול הפסול חלוק לתרתי, שהקרבן

לסופה ובמחשבת שלא לשמה פוסל ובפיגול כשר, וחילוק זה נשאר אף למסקנא, אלא שמסקינן שייך פיגול בקבלה על מנת לשפוך שיריים. ולמסקנא שייך חילוק גם במחשבת שלא לשמה, שבמשנה נעמוד בחשב בעצם הקבלה שלא לשמה ופסל. ואילו בברייתא מדובר כשחשב בשחיטה על קבלה שלא לשמה, ובוה אינו פוסל.

ובשטמ"ק ביאר בהוה אמינא "כאן במחשבת שלא לשמו" היינו שחשב בקבלה שלא לשמו, "כאן במחשבת פיגול" שחישב בשעת שחיטה לקבל חוץ לזמנו. [וביאר שהברייתא כריש לקיש שאין מחשבין מעבודה לעבודה, ולכן לא נקטה בשלא לשמה שחושב בשחיטה לקבל שלא לשמה].

9. שאלו את הגר"ח איך יפסל הדם אחר שהתקבל בכלי שרת, והרי להלן [פז ב] מקשינן איך שייך פסול מחשבה בעולת העוף הא קלטה מזבח, ופירש"י שהרי אם עלו לא ירדו, ואם כן כיון שהתקדש הדם להקרב לא יפסל כי דינו שאם עלו לא ירדו. וענה שאין הכלי שרת עושה קדושת הקרבה וכקידוש מזבח, אלא רק מקדשו להעלותו על המזבח, המזבח יקדשו בקדושת הקרבה, ועד שלא קידשו המזבח חל בו פיגול.

והחזו"א [יט מד] כתב שבעולת העוף לא חל פסול מחשבת פיגול, משום שלא חל פסול לינה כשהוא על גבי המזבח ויכול להקריבו למח, אך בכלי שרת אף אם קידש להקרב ויכול להקריבו על אף פסולו מצד הדין שאם עלו לא ירדו, עדיין נחשב שפיגול במחשבתו כי חל בו פסול לינה.

9. האחרונים תמהו הרי כעת סוברת הגמרא שפיגול תלוי בדברים המביאין לידי היתר אכילה, ושפיכת שיריים אינה עושה היתר. ובשלמא בהקטרת אימורים מצינו שהם מתירין את הבשר לאכילה, וכמבואר בהערה הבאה, אבל שפיכת שיריים אינה מתרת כלום.

ובשפת אמת צידד שכשם שאסור לאכול בשר לפני הקטרת אימורין כך אסור לאוכלו לפני שפיכת שיריים, ולכן סלקא דעתך שגם הם נחשבים כמתירין, ולא ביאר מקור לאיסור זה. וראה במשך חכמה [דברים יב, כו] שכתב כי כיון שהמקור לשפיכת שיריים הוא מ"דם זבחיך ישפך" וסיום הפס' "והבשר תאכל" משמע שקודם שיריים אסור באכילה. ובשם חתנו כתב [ביוקא יט, כו] שהדרשה בסנהדרין [סג א] "לא תאכלו על הדם – בעוד הדם במזרק" נסובה על בשר קודם אכילת שיריים.

והגרי"ז תירץ שאין צריך שיהיו דברים המביאין לידי אכילה אלא בעבודות שלא התפרש בקרא שמפגל בהן,

תיתכן כפרה – פוסלת בה מחשבת פיגול. וקשה על רבא שאמר כי "קבלה לא עשה בה מחשבה כמעשה" ביאורה הוא שאין מחשבת פיגול פוסלת בקבלה?¹¹

ומתריצין: **אלא**, באמת הברייתא והמשנה עוסקות יג-ב שתייהן במחשבת פיגול [או ששתייהן במחשבת שלא לשמה] ואין סתירה בין הברייתות. כי **הא** דמצינו בברייתא של רבי טרפון ורבי עקיבא שמחשבת קבלה אינה פוסלת, היינו באופן **דאמר** בשעת שחיטה **הריני שוחט על מנת לקבל דמו למחר**, שאין הקרבן נפסל במחשבה לקבל את דמו חוץ לזמנו, משום שפסול פיגול הוא רק במחשבה על אכילת המזבח או האדם, וקבלה אינה נחשבת אכילה¹².

ואילו **הא**, ששנינו בברייתא האחרת, שיש פיגול בקבלה, היינו באופן **דאמר**, בשעת קבלת הדם, **הריני מקבל דמה על מנת לשפוך שירים למחר**, ואפילו מחשבה על שפיכת השירים, שאינה מעכבת את הכפרה, אם יחשוב עליה בשעת עבודה שיעשנה

הקטרת האימורין על המזבח¹³, שאם חישב זבח לאכול את הזבח חוץ לזמנו שיפסל הזבח.

תלמוד לומר "ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה, המקריב אותו – לא יחשוב לו". ומשמעות הכתוב "לא ירצה" היא על המפגל בזריקה, כי בה מתרצה בעל הקרבן.

ודרשינו: **זריקה בכלל** כל העבודות המביאים לידי היתר אכילה היתה, **ולמה יצתה** מכללן להכתב, להקיש אליה ולומר **לך** – מה זריקה מיוחדת שהיא עבודה ומעכבת כפרה, [שבלעדיה לא מתכפר בעל הקרבן] ולפיכך פוסלת בה מחשבת פיגול, **אף כל שהיא עבודה**¹⁴ ומעכבת כפרה פוסל בה מחשבת פיגול, יצאו **שפיכת שירים והקטרת אימורין** שנעשים לאחר הריצוי בזריקת הדם, שאין מעכבין את הכפרה ולפיכך גם אם יפגל בהם לא יתפגל הקרבן.

ולפי דרשה זו נמצא שגם קבלה – שבלעדיה לא

נפסל להקרבה, והאיסור אכילה חל בבשר ומחייב כרת, וכמבואר במנחות [יג א] שרבי יוסי אומר פיגול בירך ימין לא פיגול בירך שמאל, דהיינו שהקרבן כולו נפסל אבל איסור אכילת הבשר חל רק על מה שחשב.

והגריזים פוינשטין תירץ, שלדעת רבי יוחנן שמחשבת מעבודה לעבודה, נמצא שיש נפקא מינה במחשב באחת העבודות, קודם שהוכשר הקרבן, שישפוך שירים על מנת לאכול חוץ לזמנו, וכדבריו נמצא בפי' קדמון למעילה [ז א] ע"ש. ואמר עוד, שנפקא מינה למחשב בשפיכת שירים בחטאות הפנימיות קודם שגמר כל המתנות, כי שם שירים חל בהם אחר מתנה אחת [כמבואר בחי' הגר"ח פי"ט ממעלה"ק] ואילו הכשר הקרבן אינו חל עד גמר המתנות, וסלקא דעתא שבאופן זה יפגל.

12. **הרמב"ם** [פי"ח מפתוסה"מ ה"ז] כתב לגבי אכילת פיגול, שאינו חייב על אכילת אימורין, כי החיוב רק על אכילת המתפגל ולא באכילת המתיר והאמורים מתירין את הבשר לאדם. וראה **במשנה למלך** [פי"א ממעשה הקרבנות ה"ד] דהיינו דין באכילת כהנים בחטאות ובין לגבי אכילת בעלים בשלמים. וכן הסיק **המאורי** בפסחים [עו ב]. ומפורש בדברי רש"י בקידושין [נב ב] שהכהנים זוכים בחוזה ושוק ובעלים בבשר רך אחר שהקרבן אימורים וזריקת דם היתירה את הבשר. ומקור לכך **בתורת כהנים** צו [יא פ"ז].

13. **בשטמ"ק** [אות יא] מחק תיבת "ומכפרת", וטעמו, שבגמרא מבואר שאינה מפגלת כי אינה מעכבת כפרה. ויתכן ליישב גירסת הגמרא על פי מה שאמרו להלן [לט א] שברייתא זו היא גם אליבא דרבי נחמיה שאמר שפיכת שירים אינה מפגלת, כי אינה מכפרת, כמבואר ברש"י להלן [נב. ד"ה שירים] שאף האומר שמעכבת מודה שאינה מכפרת.

ובכתבי הגריז' מנחות [יג ב] דן אם לפני הקטרת אימורין חל איסור על החפצא של הבשר כמו לפני זריקת הדם, או שהאיסור הוא רק על הגברא שלא יאכל הבשר כל זמן שהאימורין נמצאים, וכשאבדו ואין מה להקטיר, פקע איסורו. והביא את דברי הרמב"ם הנ"ל שאימורים נחשבים מתירים

1. **רש"י** [בע"א, ד"ה לא קשיא] פירש שהשוחט על מנת לקבל למחר אינו מפגל, והמקבל על מנת להאכיל מזבח או אדם למחר מפגל, כי צריך מחשבה בשעת עבודה על אכילת אדם או מזבח. ולכן החושב בשעת אכילה – כגון שפיכת שירים